ied. The findings included an up to 2,4 thick habitation zone ascribed to late 14th–18th centuries.

Saulius Sarcevičius

Tyrinėjimai Vilniuje, Trakų gatvėje Nr. 2

1996 m. Vilniuje, Trakų g. Nr. 2 esančiame pastate, PRI vykdė tyrinėjimus. Pastato R korpuse, patalpose Nr. 1 ir 2, buvo iškasti 4 šurfai, iš viso 16 m^2 plotas. Patalpoje Nr. 1 iškasti šurfai Nr. 1 ir 2, o patalpoje Nr. 2 – šurfai Nr. 3 ir 4. Tyrinėjimų metu nustatyta, kad kultūrinio sluoksnio storis patalpoje Nr. 1 buvo 4,3–4,5 m, o patalpoje Nr. 2 – 3–3,8 m. Aptikta XV–XIX a. datuojamų radinių.

Apatiniai kultūriniai sluoksniai patalpoje Nr. 1 suardyti XVI a. statybų metu. Nustatyta, kad patalpos Nr. 1 Š siena pastatyta XVI a. Ryškesnis XVII a. datuojamas paviršius patalpoje Nr. 1 buvo aptiktas 2,2 m gylyje.

Be esamų grindų, patalpoje Nr. 1 aptikti dar du buvę grindų lygiai (G2 ir G3). Pirmosios grindys (G3), kurios datuojamos XVIII a. pabaiga–XIX a. pradžia, grįstos akmenimis. Jos aptiktos 1 m gylyje. Šiuo etapu patalpos Nr. 1 plotas atitiko dabartinį. Jo ŠR kampe buvo atidengtos 1,1 m pločio krosnies pado liekanos. Pado plytos rištos moliu, o jo pamatinė dalis – skiediniu. Galima manyti, kad pirminiu etapu patalpa Nr. 1 buvo ūkinės paskirties.

Patalpoje Nr. 2, 0,5 bei 1 m gylyje, aptiktos grindų liekanos sutampa su rastosiomis patalpoje Nr. 1 (G2 ir G3). 2–2,6 m gylyje užfiksuoti buvusių aslų fragmentai. Galima manyti, kad jie skirtini patalpos Nr. 2 ankstesniems, galbūt iki 1748 m. gaisro, funkcionavimo etapams. Radinių stoka neleido šių aslų tiksliau datuoti. Galima tik pasakyti, kad patalpa Nr. 2 anuo metu R–V kryptimi buvo ilgesnė, kadangi dabartinė jos V siena pristatyta vėliau – grindinio G3 funkcionavimo metu.

V korpuse buvo ištirtas 12 m^2 dydžio plotas. Tyrinėjimai buvo atlikti prie miesto gynybinės sienos liekanų, iš vidinės jos pusės. Kartu su Trakų vartais tirtas gynybinės sienos ruožas buvo nugriautas XIX a. pirmojoje

pusėje. Tuo pat metu jos liekanos buvo panaudotos pastato Trakų g. Nr. 2 V korpuso statybai.

XIV a. pabaigos–XVIII a. kultūrinio sluoksnio storis tiriamame plote siekė 3–3,1 m. 0,6–1,1 m gylyje, šalia gynybinės sienos, buvo aptiktas plytomis išmūryto ir kalkių skiediniu sutvirtinto „kiauto" liekanos. Sumūrytas ant supiltinio grunto, jis gana ryškiai nuolaidėjo V–R kryptimi. Šis „kiautas" galėjo atlikti gynybinės sienos tvirtinimo iš miesto pusės funkciją, taip pat saugoti jos pamatus nuo kritulių. Sprendžiant iš stratigrafijos, aptiktų radinių bei istorinių šaltinių duomenų, „kiautas" galėtų būti datuojamas XVII a. viduriu–XVII a. antrąja puse. Jis greičiausiai buvo sumūrytas karų su Rusija laikotarpiu arba jiems pasibaigus. Tirto ploto P gale, 1,25–1,4 m gylyje, buvo aptikta degimo krosnies liekanų. Sumūryta iš plytų, rišta moliu krosnis buvo artimos apskritimui formos. Vidinis jos skersmuo siekė 1–1,1 m. Krosnies pakura buvo iš Š pusės. Krosnies dugnas iš plūkto molio. Pati krosnis iki 30 cm įkasta į žemę. Ji naudota ne vieną kartą. Šios krosnies paskirtis lieka ne visai aiški, nes turima archeologinė medžiaga nėra gausi. Krosnies aplinkoje aptiktos pavienės brokuotos, perdegusios šukelės tarsi liudytų čia degus puodus. Tačiau krosnies viduje rasti gausūs sudegusių gyvulių kauliukų fragmentai perša mintį apie potašo, naudoto glazūrai, gamybą. Pastarąjį teiginį tarsi patvirtina cheminiai tyrimai, kuriuos atliko KPC techninių tyrimų laboratorijos vedėja E. Telksnienė.

Krosnis, sprendžiant iš aptikto 1635 m. Rygos (Livonijos ?) Kristinos šilingo, datuojama XVII a. 4–5 dešimtmečiais. Jos įrengimas prie pat gynybinės sienos patvirtina istoriniuose šaltiniuose žinomus faktus –prastą sienos priežiūrą XVII a. pirmojoje pusėje.

Rašytiniai šaltiniai mini šioje posesijoje nuo XV a. pradžios buvus odininkų cechą. Tačiau, kiek galima spėti, jie čionai nebuvo vieninteliai. Tyrinėjimų metu XVI a. antrąja puse datuojamuose sluoksniuose buvo aptikta tiglių šukių. Jų šonuose ryškūs rausvos spalvos nutekėjimai, kurie, matyt, atsirado dėl aukštos temperatūros. Vidinėje tiglių pusėje esama prie sienelių prikepusių žalsvos spalvos metalo kruopelyčių. Visa tai liudija čia buvus juvelyro dirbtuves.

Miesto mūrinės gynybinės sienos pirminis paviršius buvo aptiktas 2,3–2,5 m gylyje. Jį žymėjo atidengto akmeninio grindinio fragmentas, datuotas XVI a. pirmąja puse. Kaip žinia, miesto gynybinė siena statyta 1503–1522 m. Po šiuo grindiniu, 2,5–2,6 m gylyje, buvo aptiktos dar vieno akmeninio grindinio liekanos. Jis žymi mūrinės gynybinės sienos statybos paviršių. Turimi archeologiniai duomenys leistų daryti prielaidą, kad prieš mūrinę gynybinę sieną šioje vietoje stovėjusi laikina medinė. Pastarosios paviršių, matyt, ir žymi antrasis akmenų grindinys.

Šalia gynybinės sienos aptikti grindiniai – tai gynybiniais tikslais nutiesto kelio, jungusio Trakų ir Vilniaus vartus, dalis. Šio kelio vietą dar galima matyti Vilniaus miesto XVIII–XIX a. pradžios planuose.

Gynybinė siena buvo mūryta iš lauko akmenų, dedant juos eilėmis. Tarpai tarp akmenų užpildyti pusplytėmis. Atkastoje sienos dalyje aptiktas užmūrytos arkos fragmentas. Šios arkos paskirtis nėra visai aiški. Ištyrus gynybinėje sienoje aptiktą 1,4x0,9x1,1 m dydžio stačiakampio plano ertmę, buvo nustatyta, kad, mūrydami sieną, statytojai naudojo savotiškus medinius karkasus.

Virš įžemio susiformavęs 20–45 cm storio kultūrinis sluoksnis datuojamas XIV a. pabaiga–XV a. pradžia. Jame esama medinių statinių, duobių pėdsakų. Iš retesnių radinių, aptiktų XV a. sluoksnyje, galima paminėti 1440–1447 m. Kazimiero dvidenarį, strėlės antgalį trikampe plunksna, glazūruoto koklio, puošto fantastinio gyvūno atvaizdu, šukę (pav. 56).

Saulius Sarcevičius

Excavations in the building at 2 Trakų St., Vilnius

In 1996 in the eastern part of the building at 2 Trakų St., Vilnius IMR researched an area of 16 m². The findings included 3 floor and 4 dirt floor levels, pottery from the 15th–19th centuries. In the western wing of the building an area of 12 m² was studied, where an up to 3,1 m thick habitation zone from late 14th–18th centuries was noted. The team unearthed structural remains of the town defensive wall dating to the 16th–17th centuries, remains of a stove from the middle of the 17th century.

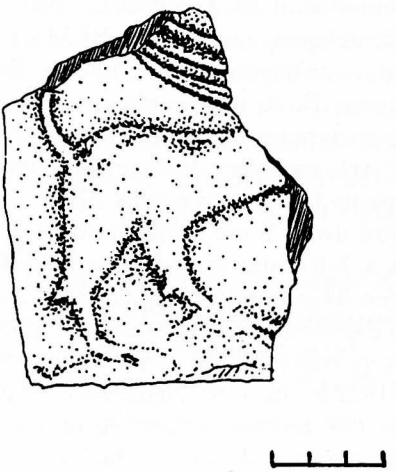

Pav. 56. Vilnius. Trakų g. Nr. 2. Glazūruoto koklio šukė.
Fig. 56. Vilnius. 2 Trakų St. Piece of a glazed tile.

Roma Songailaitė

Tyrinėjimai Biržų senamiestyje 1997 metais

1997 m. tyrinėjimai Biržų senamiestyje vykdyti 6 vietose: Lietuvos Žemės ūkio banko Biržų skyriaus (Kęstučio g. Nr. 10) teritorijoje, Kęstučio g. dujotiekio bei elektros kabelio trasų vietose, banko „Snoras" valiutos keityklų vietose J. Basanavičiaus g., Vytauto g. Nr. 6a, prie tilto per Agluoną Kęstučio g. Dviejose vietose aptikti senamiesčio kultūriniai sluoksniai.

Seniausiame Biržų miesto plane – T. Makowskio graviūroje (apie 1600 m.) pažymėta Agluonos upė su tiltu ir Žemaitijos kelias. Prie šio kelio, Agluonos kairiajame krante, yra pavaizduoti penki pastatai ir prie